

0393E/3067/2010
06/09/2010

10340

PINTER: 5970 (27/08-02/09 de 2010).

MEMÒRIA
~~INFORME~~ D'INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA.

*Prospecció arqueològica als terrenys afectats per la
concentració parcel·laria de Borges Blanques
(Les Garrigues).*

DIRECCIÓ: FRANCESC GIRAL ROYO

MOTIVACIONS DE LA INTERVENCIÓ.

Les tasques de la nova concentració parcel·laria derivada de les obres de regadiu del sistema Segarra-Garrigues a la zona de les Borges Blanques suposen la modificació del paisatge agrari de la contrada, motiu pel qual s'ha de dur a terme la remodelació del parcel·lari mitjançant una nova concentració parcel·laria. Per al correcte desenvolupament d'aquestes tasques se'ns va encarregar l'execució d'una campanya de prospeccions arqueològiques superficials al llarg del recorregut de l'esmentada xarxa de camins, d'uns 76 kms dins del terme municipal de Les Borges Blanques.

L'objectiu de la nostra intervenció ha estat la localització, identificació i documentació de qualsevol resta susceptible de ser estudiada amb metodologia arqueològica al llarg dels terrenys afectats per l'obra, així com de qualsevol element de caràcter històric, cultural o etnològic.

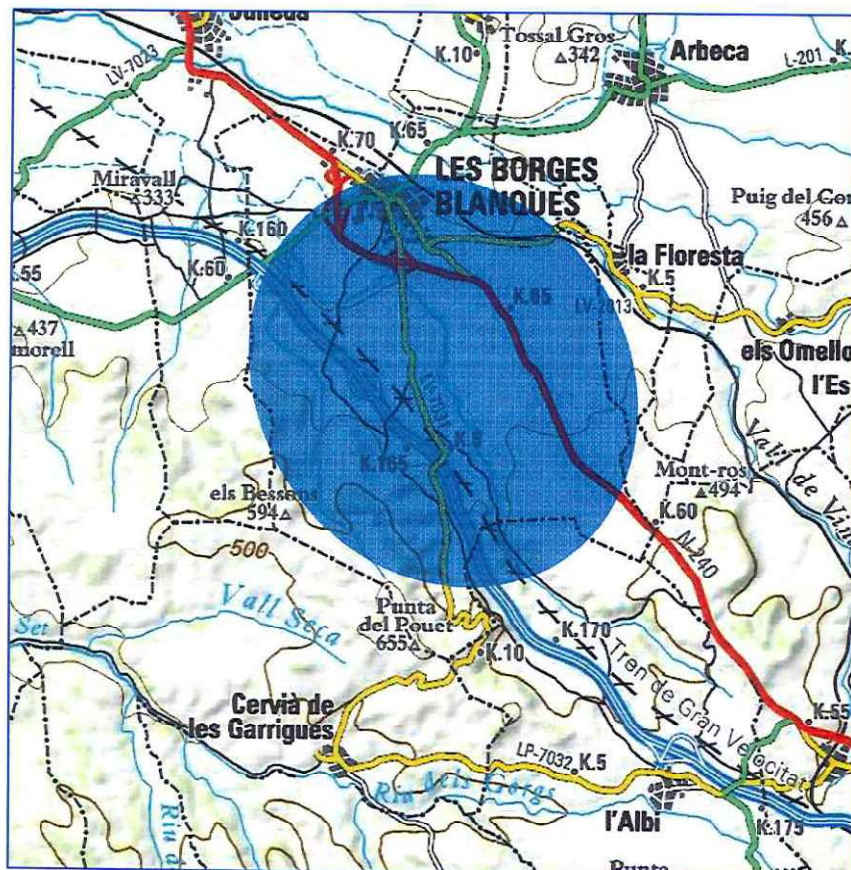
DESCRIPCIÓ I LOCALITZACIÓ DEL LLOC.

La xarxa de distribució s'estén pel terme municipal de les Borges Blanques, a la comarca de les Garrigues.

El terme municipal de Les Borges Blanques, de 61.85 Km² d'extensió, centrat per la ciutat que constitueix el cap comarcal de les Garrigues, limita amb els termes de Cervià de les Garrigues al sud-oest, l'Albi i Vinaixa al sud-est, la Floresta a l'est, Arbeca al nord-est, Puiggròs al nord, Juneda al nord-oest i Miravall. El terme s'estén el sector septentrional de la comarca, a la zona de contacte entre la plana regada pel canal d'Urgell, al nord, i els altiplans de la Depressió Central, al sud.

Les Borges Blanques es caracteritza per la semi-aridesa del seu clima (del tipus mediterrani continental, amb fortes gelades i precipitacions entre els 350 i 450 mm/any, amb un marcat dèficit hídric a l'estiu) i per una vegetació espontània feta de garrics i arçots, amb

presència, sobretot a les vessants obagues de les serres. L'altitud del terreny es situa entre els 400 i 500 metres sobre el nivell del mar.

Zona on s'ha dut a terme la nostra actuació.

Els sòls tenen poca fertilitat, amb un nivell molt baix d'humitat, especialment a l'estació estival seca (amb temperatures que arriben sovint a superar els 35° C.). La incidència d'aquests dos components, clima i sòl, configuren una situació molt determinant de cara a la possibilitat de desenvolupar-hi els conreus, els quals es redueixen a espècies llenyoses o arbustives (bàsicament oliveres, ametllers i vinya), úniques adaptades a suportar condicions tan adverses.

La ramaderia (per al consum local) i alguna petita indústria agrària en són el complement. Entre el 1910 i el 1965 perdé el 48% de la població. La vila, que agrupa tota la població del terme (811 h [2006]), es troba situada en un coster a 527 m d'altitud, al peu del palau baronial, enrunat. El castell de l'Albi, d'origen medieval, fou substituït, al final del s XVI,

per un palau renaixentista, amb un pati central als dos pisos i una gran escala descoberta, adequat per a residència dels barons.

NOTÍCIES HISTÒRIQUES.

Pel que fa a la història de Les Borges Blanques, alguns arabistes han identificat el nom de Les Borges com un equivalent àrab de "torres" i la presència a la zona, de nombroses pedreres de materials calcaris sembla confirmar que al nom de les Borges, degut al del castell, s'afegís el determinatiu de Blanques després de la repoblació del lloc.

El solar que ocupa actualment les Borges Blanques fou ja habitat en època ibèrica, com manifesta el proper poblat de la Fita. Aquest poblament protohistòric persistiria a través de les dominacions romana, visigoda i islàmica. El fet que les Borges no siguin esmentades en els *Termini antiqui Ilerde* fa pensar que el castell i la vila es trobaven de temps abandonats, potser a causa de la darrera invasió almoràvit. El castell de les Borges havia estat retingut per la corona fins que, segons estudis de R. Arqués i Arrufat, Pere I el Catòlic l'atorgà al cavaller Esteve de Marimon perquè repoblés el lloc el 1206. Des d'aquests anys s'afegí al terme de les borges la part reial del poble i terme de Castellots (la Floresta). Poc temps després el lloc de les Borges es trobava en mans del llinatge dels Sanaüja. Arnau de Sanaüja, que fou qui es titulà primerament senyor efectiu de Les Borges Blanques havia adquirit diferents termes, però no consta la data d'adquisició de la senyoria de Les Borges Blanques per aquest llinatge ni tampoc la de la meitat reial del terme de Castellots.

Els arxius lleidatans conserven moltes notícies de la vila de les Borges. Així, sabem que el castell d'origen islàmic, que havia estat habitat fins el regnat de Joan II, restava pràcticament abandonat a la fi del segle XV. L'església parroquial, de transició del romànic al gòtic, era a la vora del castell. La vila era emmurallada i del portal pròxim a l'església s'anava a la Plaça Major, que era i és allargassada i s'eixamplava i s'eixampla al peu del coster, fins el portal de cent, contigu a la casa de la vila i a la presó. Altres portals eren el de Lleida i el d'Arbeca, d'on sortien les respectius camins.

Segons un testament del 1251, Arnau atorgava les Borges a la seva filla Maria, la qual l'atorgà en testament al seu nebot Francesc. En morir Francesc sense successió, les Borges anaren a les mans de Pere, el seu germà gran, que el 1338 adquirí de part de Pere III el Cerimoniós el mer i mixt imperi sobre les Borges i Castellots com a confirmació de la venda feta pel mateix rei el 1336, any en que el mateix rei concedí a la vila el dret, a perpetuïtat, de celebrar la primera fira.

Després de la guerra de Successió, que gairebé no ocasionà perjudicis a la vila, els decrets de Nova Planta afectaren positivament la vila, que pogué constituir-se en ajuntament, al marge de la ciutat de Lleida. I així, el 1727 la ciutat de Lleida, acceptà que les Borges, Bell-lloc i Alcoletge es constituïssin dependents del corregiment. El 1840 Les Borges Blanques esdevingueren cap d'un districte electoral.

Altres efemèrides d'aquell temps són la construcció de la carretera de Lleida a Tarragona, la conversió de l'hospital en hospital de beneficència provincial, el projecte de ferrocarril de Lleida a Tarragona, la estació olivera, la biblioteca popular, fins que més endavant la ciutat sofrí greument les conseqüències de la batalla de l'Ebre, en la guerra civil de 1936-39. Finalment fou ocupada per les forces del general Franco el 4 de gener de 1939.

METODOLOGIA, PLA DE TREBALL I EQUIP.

En primer lloc, s'ha consultat el Inventari de Patrimoni Arqueològic de Catalunya para conèixer si existia algun jaciment conegut en l'àrea afectada. Una cop situats els jaciments sobre la cartografia, s'ha constatat que existeixen varis jaciments inventariats que estan a menys de 50 metres de la zona afectada per les obres.

A causa de la tipologia del terreny a prospectar, franges d'una amplada constant, hem estimat convenient la utilització del mètode anomenat de cobertura total, donat que és l'únic que genera dades globals i a més a més no corre el risc de passar per alt informació poc abundant. És a dir, és el més complet doncs no depèn de la estadística com si ho fan altres mètodes.

Durant el temps durant el qual s'ha realitzat l'exploració dels terrenys que es veuran afectats per l'obra, hem optat per diferenciar aquells trams de camí de nova creació d'aquells que ja existien i sobre els que s'ha de dur a terme una millora donat que el moviment de terres en aquests últims pràcticament no deixa al descobert noves franges de terra. Així doncs, la prospecció de les zones sobre les que s'obriran camins nous s'ha realitzat d'una manera més exhaustiva, recorrent primer l'ample del nou traçat i després prospectant una franja de 10 metres a banda i banda del nou traçat.

Paral·lelament a la inspecció dels terrenys, s'ha documentat mitjançant fotografia digital qualsevol evidència de caire històric, arqueològic o etnogràfic localitzada.

Tant els treballs de camp com els de gabinet, han estat portats a terme per dos arqueòlegs (director i auxiliar) amb àmplia experiència en intervencions d'aquest tipus.

RESULTATS DE LA INTERVENCIÓ.

A nivell metodològic habitualment optem per establir diferents categories d'afectació sobre el conjunt del patrimoni. Aquestes categories tenen per objectiu convertir-se en eines descriptives que permetin al lector interpretar, de forma ràpida, quin és el grau d'afectació en el que es troba el jaciment o monument amb motiu de la previsible execució de les obres.

Descripció de les categories:

Grau 1: quan l'element del patrimoni cultural es localitza en el mateix traçat de la zona d'obres i la prospecció arqueològica sobre ells ha donat resultats positius.

Grau 2: quan els elements del patrimoni cultural queden pròxims a la zona afectada per les obres però la prospecció no ha documentat restes en superfície.

Grau 3: l'element del patrimoni cultural queda lluny de les obres.

Aquests tres graus d'incidència sobre el patrimoni documentat es representen sobre els plànols mitjançant tres colors, sent el vermell el corresponent al grau 1, el taronja al grau 2 i el verd al grau 3.

ELEMENTS DE GRAU 1

1. EL GATELLAR I

322786.00 4597305.00

Jaciment de cronologia romana. Al llarg del camí a condicionar, es poden observar al marge esquerre restes que manifesten l'existència d'aquest. Durant la nostra visita hem

pogut constatar material ceràmic divers, material constructiu, així com evidències d'un nivell estratigràfic cendrós.

Es imprescindible dur a terme el seguiment arqueològic de les obres al llarg d'aquest tram del camí o algun tipus d'intervenció preventiva.

2. EL GATELLAR II

322378.00 4597133.00

Jaciment de cronologia ibèrica i romana. Durant la nostra inspecció, es va observar la presència d'alguns fragments molt petits de ceràmica oxidada comuna.

Es imprescindible dur a terme el seguiment arqueològic de les obres al llarg d'aquest tram del camí o algun tipus d'intervenció preventiva.

3. PLANTADA DEL CORRILLO

322228.00 4594215.00

En aquest indret es nomenen tombes excavades en la roca i presència de materials ceràmics ibèrics. Durant la nostra visita no s'ha localitzat cap resta material i pel que fa a les tombes, sembla advertir-se algun retall.

Es imprescindible dur a terme una intervenció preventiva en aquest punt.

ELEMENTS DE GRAU 2

PUIGPELAT I

320848.00 4595392.00

Segons el inventari de Patrimoni Arqueològic en aquest indret es localitzen restes de l'edat del bronze. En la nostra visita no hem encertat a localitzar cap tipus d'evidència.

Es recomana el seguiment arqueològic de les obres al llarg del tram del camí proper a aquest punt.

SANT SALVADOR

322643.00 4595708.00

Jaciment romà localitzat en les immediacions de l'ermita de Sant Salvador. La inspecció dels terrenys va aportar alguns fragments de ceràmica oxidada comuna, així com restes de tegulae romanes.

Es recomana el seguiment arqueològic de les obres al llarg del tram del camí proper a aquest punt.

ROQUÍS

322060.00 4595972.00

El inventari de patrimoni situa en aquest punt un jaciment de cronologia neolítica. En la revisió que es va dur a terme l'any 2006 no es varen localitzar elements arqueològics. Pel que fa a la nostra prospecció, tampoc s'ha pogut identificar cap evidència arqueològica.

Es recomana el seguiment arqueològic de les obres al llarg del tram del camí proper a aquest punt.

PLA DEL FAVILLER

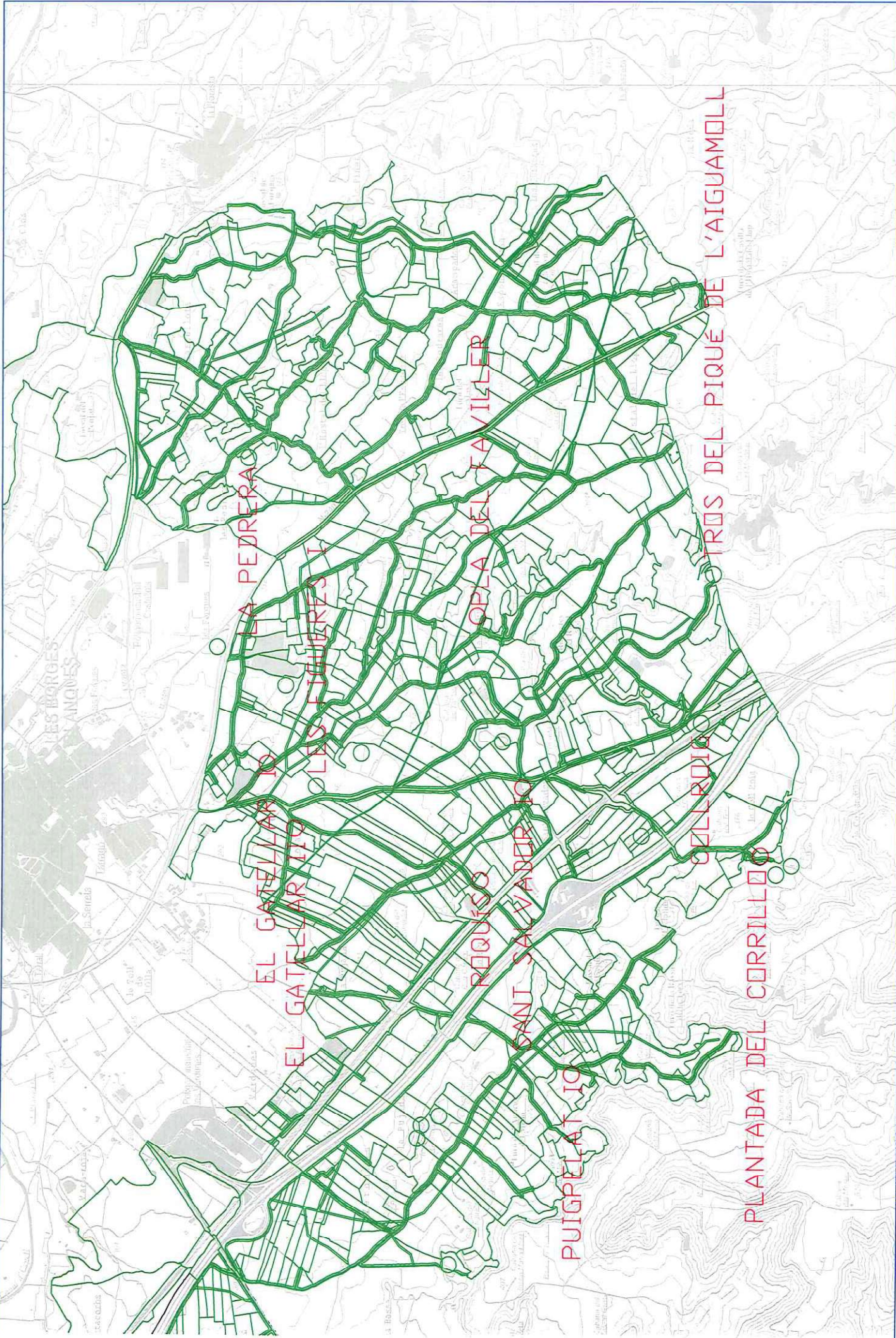
323710.00 4595994.00

No hem documentat cap resta arqueològica en aquest punt en el que el Inventari de Patrimoni Arqueològic situa aquest jaciment ibèric.

Es recomana el seguiment arqueològic de les obres al llarg del tram del camí proper a aquest punt.

Els treballs de prospecció arqueològica realitzats al llarg dels traçats dels diferents nous camins, no han permès documentar cap tipus de resta arqueològica que pugui indicar l'existència de nous jaciments arqueològics.

Davant d'aquest resultat, es fa recomanable la realització d'un control de les obres en els punts indicats com d'afectació de grau 1 i grau 2, per tal d'evitar possibles danys a les restes documentades. De la mateixa manera es recomana que durant el transcurs de l'obra es mantinguin aquests elements de patrimoni senyalitzats i delimitats amb l'objectiu de que aquest siguin perfectament visibles pels operaris de la maquinària pesant.

ANEXO DEL DIRECTORIO DE LA INTERVENCIÓN FRANCISCO GARCÍA RIVERO Escala:	FRANCISCO CORRAL VILLALBA ANEXO DEL DIRECTORIO-GARRIGUES Escala:	SUBMISIÓN Nº: SUBMISIÓN PLAN: S/E Original UTM A-3 0415000	TÍTULO DE PROYECTO: XARXA SECARRA-GARRIGUES CP BORQUES BLANQUES	NÚM. PLANOS: ON: PÀG. 1 DE:	OBSERVACIONS DEL PLANOL: RESULTATS PROSPECCIÓ ARQUEOLÒGICA	DATA: SETEMBRE DE 2010 NÚM. PROYECTO: INT. ON:
---	--	---	---	-----------------------------------	---	---